

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowego Sądu powiatowego w Podkamieniu w starostwie Brodzkim i w sprawie rozgraniczeń sąsiedzkich Sądów powiatowych.

Wysoki Sejmie!

W uchwale z 29. Maja 1875. oświadczył Wys. Sejm c. k. Rządowi opinię swoją względem podziału całego kraju na okręgi sądów powiatowych, a w szczególności zaprojektował także utworzenie nowego sądu powiatowego w Podkamieniu w starostwie Brodzkim i pewne z tem w związku będące zmiany rozgraniczenia okręgów Sądów powiatowych w Brodach, Załoścach, w Tarnopolu i w Olesku.

Wszakże c. k. Rząd nie załatwił dotąd merytorycznie odnośnych ustępów uchwały Sejmowej z 29. Maja 1875. co do powyżwspomnianych projektów, gdyż P. Minister Sprawiedliwości w piśmie swem z 21. stycznia 1878. L. 17308 udzielił Wydziałowi krajowemu odmienne w tej mierze propozycje c. k. Wyższego Sądu kraj. we Lwowie i zażądał od Wydziału krajowego osiągnięcia ponownej opinii Wys. Sejmowi względem tych jego powyż nadmienionych projektów.

Wskutek tego Wydział krajowy przedstawił Wysokiemu Sejmowi sprawę pierwotnie sprawozdaniem z dnia 10. Września 1878. L. 42599/78, które jednak nie przyszło pod obradę Wys. Izby z powodu wczesnego zamknięcia Sesi Sejmowej w r. 1878, musimy tu zatem podnieść powtórnie, że powołanem pismem P. Minister Sprawiedliwości udzielił nam akta, według których lwowski c. k. Sąd wyższy sprzeciwia się utworzeniu nowego Sądu w Podkamieniu i wskazuje nam trudności pozyskania stosownych lokalności dla tegoż nowego Sądu; — na wypadek zaś gdyby ten zaprojektowany nowy Sąd przeciw utworzonym został, oświadcza się Sąd wyższy za tem, ażeby pozostawić gminy Hnidowa, Łukawiec, Batków przy Sądzie powiatowym w Załoścach, — gminy zaś Ithrowice, Dubowce, Małaszowce i Hładki pozostawić i nadal przy Sądzie powiatowym Tarnopolskim; — wreszcie niezawisłe od kwestyi ustanowienia nowego Sądu w Podkamieniu, przemawia Sąd wyższy za tem, ażeby wyłączyć gminy Jasienów, Kadłubiska, Razinów, Dubie i Czechy z okręgu Sądu w Olesku i przydzielić takowe do Sądu powiatowego w Brodach.

Motywa, które przytoczył Sąd wyższy na uzasadnienie swojej opinii, są:

- I. a) Według zdania c. k. Sędziego w Załoścach, nie należy Podkamień do rzędu takich miasteczek do których byłby skierowany ruch handlowy wszystkich prawie gmin okolicznych, gdyż tylko bardzo nieliczne gminy położone w obrębie zaledwie jednej mili na około Podkamienia, mają stosunki handlowe z tem miasteczkiem, natomiast właściwy ruch handlowy tych gmin, które z okręgu Sądu założeckiego wyłączone i do zaprojektowanego nowego Sądu w Podkamieniu przydzielone być mają, skierowany jest do Załoziec i do Brodów, przeto też zdaniem c. k. Sędziego w Załoścach już z tego względu nie można zalecać Podkamienia na siedzibę Sądu.
- b) Prócz tego zdaniem tegoż c. k. Sędziego wysuwa się tu na pierwsze tło ta ważna okoliczność iż nie ma obecnie w Podkamieniu żadnych stosownych lokalności dla pomieszczenia nowego Sądu; — wprawdzie Prezydium Sądu obwodowego w Złoczowie popiera projekt sejmowy i

wskazuje, iż nowy Sąd możnaby tymczasowo umieścić w obszernym budynku klasztornym w Podkamieniu a to na tak długo, dopokąd właściciel Podkamienia nie przedłoży takiej oferty która byłaby godną uwzględnienia, lub też dopokąd c. k. Rząd nie wybuduje we własnym zarządzie stosownych lokalności dla nowego Sądu; — jednakże Sąd wyższy nie popiera i te ostatniej propozycji, gdyż według relacji c. k. Sędziego w Załoścach, leży rzeczony klasztor po za miasteczkiem Podkamień i na wysokim pagórku;

- c) dalej podnosi Sąd wyższy, iż Podkamień leżałby na ostatecznej północy całego swego okręgu i zajmowałby względem gmin oduosnych skrajne czyli zupełnie niecentralne położenie;
- d) według zdania c. k. Sędziego w Załoścach, którego Sąd wyższy poczytuje jako dokładnie obznajomionego z miejscowymi stosunkami, rach handlowy tych gmin, które Sejm wyłączył ze Sądu tarnopolskiego i przyłączył do Sądu założzieckiego, skierowany jest przeważnie do Tarnopola; a gdy prócz tego rzeczony gminy mają oraz tamże siedzibę c. k. Starostwa, Rady powiatowej i Urzędu podatkowego, sprzeciwia się Sąd wyższy wyłączeniu tych gmin z okręgu Sądu tarnopolskiego, podnosząc zarazem, iż rzeczony gminy musiałyby dążyć w przeciwnym kierunku do Sądu założzieckiego a oprócz tego musiałyby przejść pod jurysdykcję Sądu obwodowego w Złoczowie, podczas gdy przynależą obecnie do jurysdykcji znacznie bliżej położonego Sądu obwodowego w Tarnopolu, a zatem te gminy poniosłyby szkodę z wykonania projektu Sejmu, do czego wreszcie przyłącza się ta ważna okoliczność, iż zmienionoby w ten sposób pierwotne granice dawniejszych obwodów w Złoczowie i Tarnopolu, a zatem i opartego na nich rozgraniczenia okręgów Sądów obwodowych; — gdyby zaś nie wyłączono rzeczonych gmin z okręgu Sądu tarnopolskiego pozostałby przy Załoścach nader nieznaczny okręg sądowy składający się tylko z 13 gmin;
- e) zresztą podnosi Sąd wyższy i kwestję kosztów co do utworzenia i pomieszczenia nowego Sądu i systemizowania potrzebnych do tego urzędników i oświadcza się, że nie jest w położeniu zalecania odnośnej uchwały Sejmowej do wykonania.

II. Wszakże na wypadek, gdyby P. Minister stosownie do propozycji c. k. Prezydium Sądu obwodowego w Złoczowie wykonał uchwałę sejmową, co do utworzenia nowego Sądu w Podkamieniu, stawia Sąd wyższy z motywów przez Prezydenta Sądu obwodowego złoczowskiego przytoczonych następujące wnioski:

1. Ażeby gminy Hnidowa, Łukawiec, Batków pozostawić przy okręgu Sądu założzieckiego, ponieważ Hnidawa ma bardzo blisko do Załoziec, pozostawienie zaś gmin Batków i Łukawiec przy Sądzie założzieckim potrzebnem jest dla stosownej konfiguracji okręgowości dowych, gdyż w szczególności przydzielenie gminy Łukawiec do nowego Sądu w Podkamieniu, rozdarłoby całość okręgu sądowego Załozieckiego a z przynależącej do tegoż okręgu miejscowości Kruhów, stwoczyłoby wyspę między trzema obcymi okręgami sądowymi w Olesku, Zborowie i Podkamieniu;

2. ażeby pozostawić gminy: Ihrowice, Dubowce, Małaszowce i Hładki przy sądzie powiatowym tarnopolskim, gdyż mają bliżej do Tarnopola niż do Załoziec, i stosunki ich handlowe grafitują do Tarnopola, gdzie mają oraz siedzibę Starostwa.

III. Niezawisłe od kwestyi utworzenia nowego Sądu w Podkamieniu. popiera Sąd wyższy propozycję Sejmu, ażeby wyłączono z okręgu Sądu oleskiego gminy: Jasienów, Kadłubiska, Rażniów, Dubie, Czechy i przydzielono takowe do Sądu powiatowego w Brodach, a sprzeciwia się tej propozycji Sejmu: ażeby przydzielono gminy: Czyżki, Konty, Brachówka, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna, Kobyle, Sokołówka do Sądu brodzkiego, wyłączając takowe ze sądu oleskiego, a to z powodów: iż te na ostatku wspomniane gminy mają bliżej a niektóre znacznie bliżej do Oleska niż do Brodów, a zatem poniosłyby oczywistą niekorzyść, czyli uszczerbek z wykonania projektu sejmowego.

C. k. Prezydium Sądu obwodowego w Złoczowie objawiło wprawdzie zdanie pod II. i III. wyszczególnione, na które zgodził się lwowski Sąd wyższy, jednakże rzeczony Prezydium patrząc z bliska na miejscowe stosunki, popiera utworzenie nowego Sądu powiatowego w Podkamieniu i zbija wszelkie przeciwko temu podniesione zarzuty c. k. Sędziego w Załoścach. W szczególności zaś przy-

tacza rzeczono Prezydyum, iż kraj nasz bardzo szczupło w sądy uposażonym jest, z czego też w rezultacie wynika powszechnie znane przeciążenie Sądów, dlatego też rzeczono Prezydyum wychodzi przy składaniu swojej opinii z tego przypuszczenia, iż utworzenie nowego Sądu powiatowego w Podkamieniu jest już rzeczą uchwaloną.

Uderzać tu musi każdego ta okoliczność, iż Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Złowie nie spodziewało się bynajmniej, ażeby przeciwko tej, wskutek przedłożenia rządowego i zgodnie z temże przedłożeniem już uchwalonej rzeczy, podniosły się jakiegokolwiek zarzuty i taka opozycja c. k. Sądu wyższego we Lwowie.

Wydział krajowy zarządził w tej sprawie jeszcze dnia 22. Lutego 1878. l. 3512. bliższe dochodzenia, jednakże natrafił na tę trudność, iż Wydział powiatowy Brodzki, dążąc do jak największego rozszerzenia Starostwa brodzkiego i zmierzając do tego celu, ażeby powiat polityczny brodzki obejmował w sobie także i Sądy powiatowe w Olesku i Załoścach, oświadczył w swem sprawozdaniu z 23. Lipca 1878. l. 516, iż nie może działać w myśl wskazówek Wydziału krajowego.

Powody, które do tego skłoniły Wydział powiatowy brodzki, wyszczególniliśmy w dawniejszem sprawozdaniu naszym z dnia 10. Września 1878. l. 42599/78. nie powtarzamy ich jednak tutaj, ponieważ w tejże samej sprawie wpłynęła podczas zebrania Wysokiego Sejmu w roku 1878. petycja Rady powiatowej w Brodach streszczająca ostateczne życzenia reprezentacyi tego powiatu, o których będzie mowa poniżej.

Przytaczamy tu zatem powody, które zdaniem naszym przemawiają za wykonaniem uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29. Maja 1875 roku, pomimo okoliczności naprowadzonych przeciw temu przez c. k. wyższy Sąd krajowy.

Wysoki Sejm w uchwale swej z 29. maja 1875. orzekł:

1. iż Starostwo złoczowskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to: w Złoczowie, Zborowie i Olesku;
2. iż Starostwo Brody, obejmuje w sobie trzy Sądy powiatowe: w Brodach, Łopatynie i Podkamieniu (nowy Sąd powiatowy);
3. iż Starostwo w Tarnopolu obejmuje w sobie trzy Sądy powiatowe: w Tarnopolu, Mikulińcach i Załoścach, i że ten ostatni Sąd założenie wyłączyć trzeba ze Starostwa brodzkiego a przydzielić do Starostwa tarnopolskiego, zamiast dawniejszego Sądu powiatowego w Ihrowicach. Dodać tu trzeba, iż Starostwo brodzkie wskutek przyłączenia Sądu założenie do Starostwa tarnopolskiego, utraciłoby tylko dziewięć gmin. Prócz tego zaś należy tu wspomnieć, iż dawniejszy Sąd w Ihrowicach mieścił się na przestrzeni $6\frac{7}{10}$ mil \square i obejmował w sobie ludność, która w roku 1866. wynosiła 21.014. mieszkańców, gdy zaś pomieszczenie tego Sądu w Ihrowicach dla braku tamże odpowiednich lokalności wydało się niedogodnem, zarządzono naprzód w krótkiej drodze administracyjnej, iż Sąd ihrowicki urzędować będzie w Tarnopolu, wreszcie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości w rozporządzeniu swem z dnia 15. Lutego 1867. l. 37. dz. u. p. orzekło: iż c. k. Sąd powiatowy deleg. miejski w Tarnopolu rozszerzyć ma swoje czynności na obszar ówczesnego okręgu sądowego w Ihrowicach i tym sposobem Sąd powiatowy ihrowicki znikł zupełnie z widnokręgu.

Teraźniejszy okręg Sądu powiatowego deleg. miejskiego w Tarnopolu mieści się zatem obecnie na przestrzeni $14\frac{6}{10}$ mil \square a według sprawozdania c. k. Prezydyum Sądu obwodowego w Tarnopolu z dnia 12. Kwietnia 1877. l. 792/pr. (videatur sprawozdanie Wydziału krajowego względem utworzenia nowego Sądu powiatowego w Podwołoczyskach), liczy w sobie obecnie 69 078. mieszkańców.

Wynika z tąd niezaprzeczenie, iż tak wielki obszar Sądu powiatowego nie odpowiada bynajmniej należytemu sprawowaniu sprawiedliwości i przekracza nawet zupełnie możność sprężystego wymiaru tej sprawiedliwości, a stanowi zarazem bardzo wielką i dotkliwą ujmę dla ludności, która tak daleko do swego Sądu udawać się musi; ztąd też powstaje nieodzowna potrzeba przywrócenia dawniejszego Sądu w Ihrowicach; gdy zaś wieś Ihrowice nie jest tak dalece odpowiednią na siedzibę Sądu i nie ma tamże stosownych lokalności, gdy zaś dalej Załośnie leżą znacznie bliżej do Tarnopola niż do Brodów, a miasteczko Podkamień jest wcale odpowiedniem miejscem dla siedziby Sądu po-

wiatowego, nastąpił z tąd w uchwale Wysokiego Sejmu z 29. Maja 1875. ten nader korzystny projekt, ażeby Sąd załoziecki zastąpił dawniejszy Sąd ihrowicki, gminy tegoż dawniejszego okręgu sądowego zyskałyby na tem, gdyż miałyby bliżej do Sądu w Załoścach, niż do Sądu w Tarnopolu i zamiast do wsi Ihrowice udawałyby się do handlowego miasta Załoziec, a pozostałyby tak jak dotąd przy Starostwie tarnopolskim, dokąd mają bliski przystęp, gminy zaś położone na północ Załoziec i które to gminy grawitują i tak do Brodów przydzielił Wysoki Sejm do nowego Sądu w Podkamieniu, gdyż na Podkamień dążą do siedziby starostwa w Brodach, i tamże istnieje dla nich najbliższa siedziba c. k. Starostwa; wreszcie Podkamień liczy w sobie 3000 mieszkańców, ma oprócz zwykłych targów tygodniowych także i uprzywilejowane jarmarki, a to 14 razy do roku, prócz tego z powodu istniejącego tamże klasztoru Dominikanów i wydarzających się często odpustów, dalej z powodu handlu granicznego jest to miasteczko według zdania Prezydenta Sądu obwodowego w Złoczowie, daleko więcej ożywionem niż bardzo wiele innych miasteczek, w których istnieje siedziba Sądu powiatowego; nakoniec gminy z okręgu Sądu załozieckiego, które przydzielił Wysoki Sejm do Sądu w Podkamieniu osiągnęłyby tę bardzo ważną korzyść, iż dążąc w swych codziennych stosunkach do Starostwa i urzędu podatkowego w Brodach załatwiałoby za jednym zachodem i tak właśnie jakby po drodze swe sądowe interesa w Podkamieniu, podczas gdy dotąd dążyć musiały w dwóch wprost sobie przeciwnych kierunkach, a to do Brodów i do odległego Sądu w Załoścach.

Wydział krajowy sądzi, iż powyż przytoczone okoliczności uzasadniają jak najwybitniej odnośne propozycje Wysokiego Sejmu względem utworzenia nowego Sądu powiatowego w Podkamieniu, a w dodatku zbija zarzuty Sądu wyższego i Rady powiatowej w Brodach, w tym względzie podniesione w następujący sposób:

- A) (ad I. a) Sam Sędzia powiatowy w Załoścach przyznaje, iż właściwy ruch handlowy tych gmin, które z okręgu Sądu załozieckiego wyłączone i do Sądu powiatowego w Podkamieniu przydzielone być mają, skierowany jest do Brodów; a juźci ten ruch przeważa w każdym razie ruch handlowy do Załoziec, a to w ten sposób, iż w obec handlowego znaczenia Brodów, ruch handlowy do Załoziec zaledwie na wzmiankę zasługiwać może.
- B) (ad I. b) Według relacji p. Prezydenta Sądu obwodowego w Złoczowie, klasztor Dominikanów dostarczyć może bardzo dogodnego pomieszczenia dla nowego Sądu w Podkamieniu.
- C) (ad I. c) Arondacya przyszłego nowego Sądu w Podkamieniu wydaje się wcale dobrą w porównaniu z innymi okręgami sądowymi.
- D) (ad I. d) Wysoki Sejm w uchwale swej z 29. Maja 1875. wyłączył z okręgu Sądu Tarnopolskiego:
 - α) gminy Czerniechów (z Plutyńcami) Jankowce i Grobla, Horodyszcze, Nosowce, Obarzańce, Zarudzie, Mszaniec, Ditkowce, dalej
 - β) gminy Ihrowice, Dubówce, Małaszowce, Hładki — a przyłączył wszystkie powyższe gminy ad α) i ad β) do Sądu powiatowego w Załoścach.

ad α) Według zdania p. Prezydenta Sądu obwodowego w Tarnopolu z 12. Kwietnia 1877. l. 791/pr. mają gminy pod α) wyszczególnione znacznie bliżej do Załoziec niż do Tarnopola, a to o 7, 7, 13, 19, 10, 16, 15, 16 i 15. kilometrów bliżej do Załoziec, a ruch handlowy wszystkich tych gmin skierowany jest przeważnie do Załoziec, a to w ten sposób, iż lubo te gminy przynależą dotąd do Sądu powiatowego tarnopolskiego, rozstrzyga ich spory juź obecnie Sąd powiatowy załoziecki jako forum contractus, przeto też rzeczzone gminy skorzystają niezaprzeczenie z przydzielenia ich do Sądu załozieckiego.

W ten sposób twierdzenie Sędziego powiatowego w Załoścach i zdanie Sądu wyższego we Lwowie, który opierał się bezwzględnie na twierdzeniach Sędziego w Załoścach wykazane są jako zupełnie mylne.

ad β) Dalej przedstawia p. Prezydent Sądu obwodowego w Tarnopolu, iż gminy pod β) wyszczególnione, a mianowicie: Ihrowice, Dubowce, Małaszowce, mają o 2, 8 i 2. kilometry bliżej do Tarnopola, niż do Załoziec, a gmina Hładki ma równą odległość tak do Załoziec jak do Tarnopola, że wreszcie ruch handlowy tych czterech gmin podąża do Tarnopola, a przeto należy

pozostawić te cztery gminy przy Sądzie powiatowym tarnopolskim na co też zgadza się niniejszeni zupełnie Wydział krajowy.

Na dalszy zarzut Sądu wyższego, iż gminy pod α) wyszczególnione musiałyby przejść pod jurysdykcję Sądu obwodowego w Złoczowie podczas gdy przynależą obecnie do jurysdykcji bliżej położonego Sądu obwodowego w Tarnopolu, odpowiadamy, iż cały okrąg przyszłego Sądu założecckiego wyłączyć należy z obrębu Sądu obwodowego w Złoczowie, a przydzielić do obrębu Sądu obwodowego w Tarnopolu, dokąd należy i teraz dawniejszy Sąd ihrowicki, a co będzie z każdego względu odpowiedniem, gdyż Załośce mają znacznie bliżej do Tarnopola niż do Złoczowa, a zatem ta mała zmiana granic dawniejszych władz obwodowych w Złoczowie i Tarnopolu nie może stanowić tu żadnej a żadnej przeszkody.

Motywa przeto Sądu wyższego *ad I.* wyszczególnione są tego rodzaju, iż Sąd wyższy sam nie wierzył w skuteczność tych powodów i dla tego postawił *ad II.* swe wnioski na ten wypadek gdyby p. Minister wykonał przeciw uchwałę Wysokiego Sejmu co do utworzenia nowego Sądu powiatowego w Podkamieniu.

ad II. Co do tych wniosków Sądu wyższego a mianowicie co do gmin: Huidawa, Łukawiec, Batków musimy przytoczyć, iż zdania c. k. Prezydium Sądu obwodowego w Złoczowie i Sądu wyższego we Lwowie, nie są ugruntowane; te trzy gminy mają wprawdzie nie daleko do Załoziec jednak należą one do Starostwa w Brodach, mają codzienne stosunki z Brodami i na Podkamień dążą także w ruchu handlowym do Brodów, dokąd mają znacznie bliżej niż do siedziby starostwa w Tarnopolu i w ogóle nie miały dotąd żadnych stosunków z Tarnopolem; prócz tego mają te gminy znacznie bliżej do Złoczowa niż do Tarnopola, a należą dotąd do jurysdykcji Sądu obwodowego w Złoczowie i przy niej pozostawić ich trzeba, gdyż nie ma żadnego powodu słusznego, któryby usprawiedliwił przyłączenie ich do odleglejszego trybunału w Tarnopolu; argumentacja Prezydenta Sądu obwodowego w Złoczowie: „iż Kruhów stanowiłyby wyspę pomiędzy trzema obcemi okręgami sądowemi w Olesku, Zborowie i Podkamieniu“ — jest zupełnie mylną, gdy opiera się na tem, iż Kruhów przynależy jeszcze do okręgu Sądu powiatowego w Załoścach, z którego jednakże wyłączyła go opinia Wys. Sejmu z 29. Maja 1875 a p. Minister sprawiedliwości w rozporządzeniu swem z 29. Stycznia 1878 Nr. 15 Dz. u. p. przydzielił Kruhów do Sądu powiatowego w Złoczowie.

Gdy zaś prócz tego z uchwał rad gminnych w Huidawie, Batkowie, w Łukawcu wynika, iż pragną pozostać przy starostwie brodzkim, przeto też oświadcza się Wydział krajowy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 29. maja 1875 stanowczo za tem, ażeby Huidawę, Batków, Łukawiec przydzielić do nowego Sądu w Podkamieniu.

Co do gmin Ihrowice, Dubowce, Małaszowce i Hladki oświadczyliśmy już powyżej, iż zgadzamy się na to, ażeby zmienić w tym względzie uchwałę Wysokiego Sejmu z 29. maja 1875 i pozostawić te cztery gminy przy sądzie powiatowym deleg. miej. w Tarnopolu.

Ad III. Przychodząc następnie do wniosków lwowskiego Sądu wyższego w ustępie III. wyszczególnionych donosimy Wysokiemu Sejmowi, że uchwały Rad gminnych powzięte ostatecznie w miejscowościach: Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Kobylem, Sokołówka oświadczają wprawdzie, iż gminy te radeby należeć do Sądu oleskiego lub też do nowego Sądu w Sokołówce, jednakże treść tych uchwał wykazuje najdobitniej, iż rzeczzone gminy pragną przede wszystkim pozostać przy starostwie brodzkim, a Konty z Brachówką, Łabacz, Sokołówka oświadczają z najusilniejszym naciskiem, iż w żaden sposób do starostwa złoczowskiego przynależać nie chcą. Gminy Konty z Brachówką, Bołożynów i Przewłoczna twierdzą prócz tego, iż mają grunta w terytoryach gmin Rażniowa, Czyżek, Stołpin i Turze a Wydział powiatowy brodzki twierdzi dalej, iż i gminy Sokołówka, Łabacz posiadają grunta w terytoryach gmin Turze, Rażniów i Czechy. Gmina Czyżki nie przedłożyła dotąd uchwały swej Rady gminnej; jednakże ta gmina leży tuż obok gminy Konty i obok gmin Kadłubiska i Czechy, a Sąd wyższy oświadczył się właśnie za tem, ażeby Kadłubiska, Czechy przyłączone zostały do Sądu powiatowego w Brodach.

Z powyższych przeto względów oświadczył się Wydział krajowy już powołanem sprawozdaniem z dnia 10. września 1878 L. 42.589/78 stanowczo za tem, ażeby wszystkie wyżej nadmie-

nione gminy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 29. maja 1875 do okręgu Sądu powiatowego w Brodach przydzielone zostały, zwłaszcza że gminy te mają także siedzibę c. k. Starostwa, Urzędu podatkowego i Rady powiatowej w Brodach, jak najczęstsze i niemal codzienne stosunki.

Wspomnieliśmy już powyżej, że w tej sprawie wpłynęła podczas zebrania Wys. Sejmu w r. 1878 petycja Rady powiatowej w Brodach (z dnia 13. września 1878 L. 243/s) zawierające ostateczne życzenia Reprezentacji tego powiatu odnoszące się do niniejszego przedmiotu a mianowicie:

I. Ażeby Wys. Sejm cofnął swoją uchwałę z 29. Maja 1875, a w tych ustępach, według których Sąd powiatowy w Załóżciach mieścić się ma wśród granic starostwa Tarnopolskiego, a natomiast w starostwie Brodzkiem utworzony być ma nowy sąd powiatowy w Podkamieniu;

ażebym dalej Wys. Sejm uchwalił:

II. że sąd powiatowy założenie ma się mieścić i nadal w obszarze starostwa Brodzkiego; wreszcie:

III. że sąd powiatowy w Olesku miałby się mieścić na przyszłość wśród granic starostwa Brodzkiego.

Wnioski Wydziału krajowego z dnia 10. września 1878 L. 42.599. tudzież dopiero co wspomniana petycja Rady powiatowej Brodzkiej z dnia 13. września 1878 l. 243/s nie przysłyż już wcale pod obrady Wys. Izby w r. 1878 z powodu wczesnego zamknięcia sesji Sejmowej z r. 1878.

Dalej przytoczyć musimy, iż następnie P. Minister sprawiedliwości w swych pismach z dnia 18. grudnia 1878 l. 15.449 i z dnia 6. stycznia 1879 l. 186 udzielił nam jeszcze dodatkowo akta do powyższej sprawy się odnoszące, ponawiając swe żądanie, abyśmy zasięguęli ponownej opinii Wysokiego Sejmu w tej mierze.

Wskutek tego rozpatrzył Wydział krajowy ponownie tę sprawę i przedstawił sprawozdaniem z dnia 14. lutego 1879 L. 5142 na sesji sejmowej z r. 1880 swe wnioski, a to te same, jakie były zawarte w dawniejszem sprawozdaniu Wydziału kraj. z dnia 10. września 1878 L. 42.599.

W drugim naszym sprawozdaniu z dnia 14. lutego 1879 L. 5142 przedstawiliśmy Wysockiej Izbie powody sprzeciwiające się uwzględnieniu życzeń Reprezentacji powiatu Brodzkiego a przemawiające za zdaniem naszym a te powody tu powtarzamy.

C. k. Starostwo brodzkie zajmuje w kraju naszym, a to w porównaniu do innych powiatów politycznych, prawie największy obszar ziemi, gdyż obejmuje w sobie przestrzeń 32·38 mil kwadratowych, a co do obfitości zaludnienia jest istotnie w kraju naszym największym czyli najludniejszym powiatem politycznym, gdyż obejmuje w sobie ludność 116.762 mieszkańców. Powiaty polityczne: Dolna, Kamionka strumiłowa, Kossów, Lisko i Nadwórna obejmują wprawdzie w sobie przestrzeń obszerniejszą, jednakże liczą w sobie tylko 71, 75, 63, 69 i 64 tysięcy mieszkańców. Po starostwie brodzkiem najludniejszym w kraju naszym powiat polityczny Rzeszów, który na przestrzeni 21·61 mil kwadr. mieści w sobie ludność 109.908 dusz.

Następuje dalej jako trzecie z rzędu starostwo w Złoczowie, które na przestrzeni 30·19 mil kwadr. obejmuje w sobie ludność 105.713 mieszkańców. Wreszcie czwarte z rzędu starostwo jest powiat polityczny Łańcut, który na przestrzeni 29·91 mil kwadr. mieści w sobie ludność 104.364 dusz

Wszystkie inne starostwa, a to w liczbie siedmdziesięciu wykazują w sobie dalego mniejsze zaludnienie, gdyż niema pomiędzy nimi ani jednego, któreby dosięgało do ludności stutysięcy dusz, a według dat urzędowych zawartych w repertoryum c. k. centralnej komisji statystycznej z r. 1874 możemy je ugrupować w sposób następujący:

A mianowicie: mamy dziewięć powiatów politycznych z których każdy obejmuje w sobie ludność po przeszło 90.000 dusz; dalej ośm powiatów po przeszło 80.000 dusz, dalej dwanaście powiatów po przeszło 70.000 dusz, następnie dwadzieścia powiatów po przeszło 60.000, a ośmnaście powiatów po przeszło 50.000 dusz; wreszcie trzy powiaty polityczne wykazują tylko ludność przeszło 40.000 dusz wynoszącą; prócz tego dodać tu należy, iż pośród tych siedmdziesięciu starostw znajdują się sześćdziesiąt i pięć powiatów politycznych, z których każdy obejmuje w sobie w porównaniu do Starostwa brodzkiego daleko a daleko mniejszy obszar przestrzeni.

Wykazaliśmy przeto na podstawie dat autentycznych, iż Starostwo brodzkie jest istotnie dotąd największym, czyli najludniejszym powiatem politycznym.

Otóż Rada powiatowa brodzka nie bacząc nic na ogólne interesa krajowe, lecz traktując całą sprawę ze swego czysto partykularnego stanowiska, nie chce nietylko dopuścić do żadnego uszczuplenia Starostwa brodzkiego, dążąc jak najusilniej do tego, ażeby cały okrąg Sądu oleskiego mieścił się wśród granic Starostwa brodzkiego, wskutek czego też musiano by przydzielić do niego gminy: Olesko z Cykowem, Wolenką i Sewczynką, Jaśkowice, Podlesie, Zakomarze, Rozwał z Sobolówką, Podhorce i Zatrudy, Zahorce, Chwałów, Hucisko poleskie, Opaki, Białykamień i Gawraszczyzna, Czeremosznia, Bużek, Usznia i Pobocz; powyż wyliczone gminy zawierają w sobie ludność 14.749 mieszkańców i obejmują w sobie przestrzeń 34.911 niż. austr. morgów czyli 3.49 mil kwadratowych. W ten sposób wzrosłoby Starostwo brodzkie do obszaru 35.87 mil kwadr. i obejmowałoby w sobie ludność w ilości 131.511 mieszkańców. Wszakże wszystkie powyższe dopiero co wyliczone gminy mają znacznie bliżej do Złoczowa niż do Brodów i należały dotąd do starostwa złoczowskiego a zatem przyłączeniem do Starostwa brodzkiego, zostałyby rzeczywiście pokrzywdzone, wreszcie niema żadnego powodu do tego, ażeby rozszerzać w ten sposób starostwo brodzkie i stwarzać w kraju naszym wyjątkowo jedno i tak ogromne starostwo, a to na niekorzyść i stratę starostwa złoczowskiego, zwłaszcza iż w Złoczowie istnieje Trybunał I. instancyi, którego niema w Brodach, a obszar starostwa Złoczowskiego zeszczuplałby w sposób zupełnie nieuzasadniony do ludności tylko 90.964 mieszkańców.

Według wniosków Wydziału krajowego z 10. września 1878 L. 42599 utracić ma Starostwo brodzkie:

A) Sąd powiatowy założecki czyli raczej dziewięć gmin do tegoż Sądu należących tudzież

B) gminę Ożydów z Angelówką, a mianowicie:

ad A) są to gminy następujące:

1. Załoście stare i nowe z ludnością	5.561	dusz i z przestrzenią	7.842	niż. austr. morgów
2. Blich	456	" "	2.355	" " "
3. Czystopady	716	" "	1.700	" " "
4. Ratyszczce	584	" "	1.833	" " "
5. Reniów	751	" "	2.809	" " "
6. Wertelka	496	" "	1.444	" " "
7. Milno	2.097	" "	5.680	" " "
8. Gontowa	267	" "	346	" " "
9. Trościaniec wielki	1.356	" "	3.560	" " "
czyli razem "	12.284	dusz i z przestrzenią	27 569	niż. aus. morgów

ad B)

gmina Ożydów z Angelówką z ludnością	1.592	" "	4.194	" " "
czyli w całości	13.876	dusz i z przestrzenią	31.763	niż. aus. morgów

to jest z przestrzenią 3.17 mil kwadratowych.

Z tych dwóch punktów *ad A)* i *ad B)* nie ma żadnej możności poczynić jakiegokolwiek ustępstwa na korzyść Rady powiatowej brodzkiej, gdyż Ożydów leży na południe Oleska i niespełna pół mili od niego, Załoście zaś mają bliżej do Tarnopola niż do Brodów i Złoczowa a zatem przyłączenie Załoziec do Trybunału I. instancyi w Tarnopolu, okazuje się z każdego względu odpowiedniem i bardzo pożądanem, zwłaszcza, iż tworząc nowy Sąd powiatowy w Podkamieniu, Sąd założecki zastąpić ma skasowany Sąd powiatowy w Ihrowicach, którego przywrócenie jest istotnie koniecznem, podczas gdy wieś Ihrowice nie nadaje się wcale na siedzibę Sądu i nie masz tam żadnych odpowiednich lokalności dla pomieszczenia Sądu.

W ten sposób wzrosłoby według naszych wniosków Starostwo Tarnopolskie mieszczące w sobie Trybunał I. instancyi do stosownego obszaru 21.4 mil kwadr. z ludnością 103.701 mieszkańców, przy starostwie zaś w Brodach pozostałby zawsze jeszcze obszar większy, a to w ilości 29.17 mil kwadr. z ludnością 102.886 mieszkańców, a wskutek czego też pozostałoby Starostwo

brodzkie zawsze jeszcze w rzędzie największych i najludniejszych powiatów politycznych, a to w całym kraju naszym.

Wynika ztąd zatem, iż wszelkie utyskiwania Rady powiatowej brodzkiej, że zabrakłoby jej funduszów na utrzymanie Reprezentacji powiatowej a to wskutek zmniejszenia dodatków do podatków, okazują się jako zupełnie bezzasadne.

Otóż tak samo jak na wstępie powołane sprawozdanie z roku 1878 i drugie nasze sprawozdanie z dnia 14. Luteą 1879 L. 5142 w którym przytoczyliśmy powyższe okoliczności dotyczące powiatu Brodzkiego, nie było jeszcze przedmiotem obrad Wysokiej Izby, a to z powodu wczesnego zamknięcia sesji sejmowej w r. 1880, jednakże wszystkie powyższe okoliczności przedstawione także w dawniejszych sprawozdaniach istnieją i teraz, stosując się zatem do zasady zawartej w §. 10 ustawy z dnia 19 maja 1868 Nr. 44 Dz. u. p. Wydział krajowy ob staje przy dawniejszych wnioskach a wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem odwołuje się do swej uchwały z 29. Maja 1875 i oświadcza c. k. Rządowi w myśl §. 2. ustawy z 11. Czerwca 1868 Nr. 59 Dz. p. p. tudzież w myśl ustawy z 26. Kwietnia 1874 Nr. 62. Dz. u. p. swe zdanie:

1. iż należy utworzyć i zaprowadzić jak najrychlej nowy Sąd powiatowy w Podkamieniu w Starostwie Brodzkiem i przydzielić do niego wszystkie miejscowości wyszczególnione w uchwale Sejmowej z 29. Maja 1875, a zatem także i gminy Hnidawa, Batków, Łukawiec; (rektyfikuje się przy tem mylnie nazwy jako to: „Zagórze i Ułiszkowce“ recte: „Zagórze i Niszkowce“, dalej „Pańkrowce“ recte: „Pańkowce“, wreszcie: „Popowice“ recte: „Popowce“);

2. iż starostwo Brodzkie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Brodach, Łopatynie i nowo utworzyć się mający sąd powiatowy w Podkamieniu; natomiast należy wyłączyć ze starostwa Brodzkiego sąd powiatowy w Załoścach, który wraz z całym swym okręgiem mieści się w starostwie Tarnopolskiem;

3. iż starostwo Tarnopolskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Tarnopolu, w Mikulińcach i w Załoścach;

4. iż starostwo Złoczowskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Złoczowie, w Zborowie i w Olesku;

5. Z okręgu sądu powiatowego delegowanego miejskiego w Tarnopolu należy wyłączyć miejscowości: Czerniechów, Jankowce, Grobla, Horodyszczce, Pleszkowce, Nosowce, Obarzańce, Zaru-dzie, Mszanec, Ditkowce i przyłączyć je w myśl uchwały sejmowej z 29. Maja 1875 do okręgu sądu powiatowego w Załoścach; natomiast należy pozostawić miejscowości: Krowice, Dubowce, Małaszowce i Hadki przy okręgu sądu powiatowego deleg. miejskiego w Tarnopolu;

6. Z okręgu sądu powiatowego w Olesku należy wyłączyć miejscowości:

Czyżki, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Bajmakami czyli Kobylem, Sokołówka, Jasionów, Kadłubiska, Rażniów, Dubie, Czechy, tudzież przydzielić je do okręgu sądu powiatowego w Brodach;

7. Cały przysły okręg sądu powiatowego w Załoścach w myśl niniejszej uchwały ukonstytuowany należy wyłączyć z obrebu c. k. Sądu obwodowego w Złoczowie, a przyłączyć do obrebu c. k. Sądu obwodowego w Tarnopolu, podczas gdy nowy sąd powiatowy w Podkamieniu należeć ma do obrebu c. k. sądu obwodowego w Złoczowie.

Z rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 17. Czerwca 1881.

Marszałek krajowy
Dr. Mikołaj Zyblikiewicz, w. r.

Członek Wydziału krajowego
Waleryan Podlewski w. r.
Sprawozdawca.